

I Kongres Muzyki Liturgicznej Archidiecezji Katowickiej

(Katowice, 21–23 października 2005 r.)

W myśl ustaleń I Ogólnopolskiego Kongresu Muzyki Liturgicznej, który odbywał się w Krakowie w dniach od 17 do 19 września w 2004 r., w 2005 r. organizowano kongresy diecezjalne. Głosy o owocach spotkania krakowskiego oraz nadzieje na przełożenie tego doświadczenia na grunt poszczególnych diecezji oraz szczególne rocznice związane z życiem Kościoła (zakończenie Roku Eucharystii, 80-lecie archidiecezji katowickiej, 80-lecie powołania do życia Komisji Muzyki Sakralnej w tejże diecezji) stały się inspiracją dla przeprowadzenia takiego kongresu w Katowicach. Powołano Komitet Organizacyjny w składzie: przewodniczący — ks. dr Wiesław Hudek, oraz członkowie: ks. kanonik dr hab. Antoni Reginek, ks. prałat dr Edward Poloczek, ks. prałat dr Stanisław Puchała, ks. dyrektor mgr Jan Waliczek, ks. mgr Ryszard Noras, siostra M. Benigna Tkocz, mgr Elżbieta Laksa, prof. Julian Gembalski, Krzysztof Kaganiec, dr Władysław Szymański, dr Marek Urbańczyk. Patronat honorowy na kongresie objął ks. abp dr Damian Zimoń, zaś patronat medialny: „Gość Niedzielny”, Księgarnia św. Jacka i Radio *eM*.

W czasie spotkań Archidiecezjalnej Komisji Muzyki Sakralnej ustalono, iż Archidiecezjalny Kongres Muzyki Liturgicznej odbędzie się w dniach 21–23 października 2005 r. (piątek–niedziela). Pragnienie współpracy wyraziły środowiska akademickie: Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego z prodziekanem — ks. dr hab. Antonim Reginkiem, Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego — z prof. Julianem Gembalskim, a także Oddział Śląski Polskiego Związku Chórów i Orkiestr z prezesem — Rajmundem Hanke.

Przygotowano publikacje kongresowe. Pracę zbiorową pod tytułem *Muzyka liturgiczna w Kościele katowickim 1925–2005. Materiały pomocnicze do I Archidiecezjalnego Kongresu Muzyki Liturgicznej wydane staraniem Komisji Muzyki Sakralnej oraz Oddziału Śląskiego PZChO*. Książka obejmuje 225 stron i zawiera: wprowadzenie, tekst listu pasterskiego ks. abpa Damiana Zimonia oraz trzy rozdziały. Tematyka artykułów naukowych obejmowała zagadnienia z prawodawstwa muzyczno-liturgicznego (4 artykuły), historii muzyki liturgicznej w archidiecezji katowickiej (3 artykuły) oraz praktyki muzyczno-liturgicznej (6 artykułów). Całość zamyka prezentacja not biograficznych oraz zestaw skrótów. Innym kongresowym wydawnictwem był *Zeszyt nutowy. Informator kongresowy*. W tej małej książeczce na 48 stronach umieszczono: szczegółowy program kongresu, śpiewy liturgiczne celebracji, programy koncertów, wykaz imprez towarzyszących kongresowi, informacje o innych inicjatywach muzycznych oraz o darczyńcach imprezy. Zasadnicza część (s. 7–37) obejmowała materiał nutowy umożliwiający aktywne uczestnictwo w Eucharystii.

Przygotowano też plakat kongresowy, który zawierał najistotniejsze informacje dotyczące przebiegu kongresu. Wszystkie wydawnictwa kongresowe ukazały się w żorskiej oficynie *Oldprint*, grafikę opracował ks. Mirosław Czegliński, zaś teksty redagował niżej podpisany.

Istotnym wydarzeniem poprzedzającym kongres i przygotowującym do niego był list pasterski Metropolity Katowickiego o muzyce liturgicznej. Był to trzeci taki list w polskim Kościele napisany przez biskupa diecezjalnego po soborze watykańskim II (pierwszy ukazał się w diecezji siedleckiej, drugi w gliwickiej). Przesłanie pasterskie odczytywano w kościołach w niedzielę 2 października. Ksiądz arcybiskup przypomniał o historycznym dziedzictwie muzyki na Górnym Śląsku, nakreślił perspektywy teologiczne muzyki oraz pastoralne propozycje z nią związane.

W piątek 21 października 2005 r. w auli Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego odśpiewaniem hymnu do Ducha Świętego rozpoczęto obrady. W imieniu gospodarzy ks. Reginek przedstawił i powitał zaproszonych gości z Wielkim Kanclerzem wydziału — ks. abpem dr. Damianem Zimoniem na czele. Następnie ks. arcybiskup dokonał uroczystego otwarcia kongresu.

Wykład inauguracyjny, zatytułowany *Cantate Domino cum laetitia* („Śpiewajcie Panu z radością”), wygłosił ks. prof. dr hab. Ireneusz Pawlak z Instytutu Muzykologii KUL. Ukazał on konieczność ożywienia i uwznioślenia muzyki kościelnej w duchu radości. Muzyka w ogóle, a muzyka liturgiczna w szczególności, jeżeli pozbawiona jest elementu radości traci swoje piękno, swoją służebną moc i uroczysty charakter. Liturgia zaś powinna być uroczystym spotkaniem z Bogiem.

Temat uroczystego i wspólnotowego charakteru liturgii, która asymilowała i tworzyła różnorodne formy ekspresji pozwalające na coraz doskonalszy dialog człowieka z Bogiem, podjął w swoim wykładzie prof. Julian Gembalski. Wykład pt. *Muzyka organowa i improwizacja w kontekście kulturowej funkcji liturgii* ukazał znaczenie

muzyki organowej i samego instrumentu w historii Kościoła. Wiele uwagi poświęcono ozdobnej funkcji muzyki organowej w liturgii, która dodaje ceremoniom majestatu, a jednocześnie staje się źródłem medytacyjnego jej przeżywania.

Po drugim wykładzie uczestnicy kongresu udali się do katedry Chrystusa Króla w Katowicach na wspólne celebrowanie uroczystej Eucharystii pod przewodnictwem księdza arcybiskupa. Podczas Mszy św. śpiewał chór WSSD pod dyrekcją niżej podpisanego, zaś na organach grał Arkadiusz Popławski z Pszowa.

Sesja popołudniowa pierwszego dnia kongresu, poświęconego muzyce organowej, rozpoczęła się od zwiedzania jedyne w Polsce muzeum organów, mieszczącego się w Akademii Muzycznej w Katowicach. Część wykładową, w auli Akademii Muzycznej, rozpoczął ks. dr hab. Antoni Reginek. Zaprezentował II część nowego *Chorału śląskiego*. Po krótkiej dyskusji wykład *Kształcenie organistów pod kątem wymogów gry liturgicznej* wygłosił dr Władysław Szymański z Akademii Muzycznej w Katowicach. Wybitny pedagog w zakresie gry organowej, a jednocześnie praktyk zwrócił szczególną uwagę na ścisłe powiązanie poziomu wykształcenia i gry organowej z oddziaływaniem na „muzyczną codzienność” w parafiach.

Kolejny wykład, wygłoszony przez dr. Marka Urbańczyka z Akademii Muzycznej w Katowicach pt. *Organy piszczałkowe jako dziedzictwo Kościoła*, wprowadził uczestników sympozjum w tematykę historii budownictwa organowego na przestrzeni wieków. Prelegent, jako czynny organista i organmistrz, zajmuje się konserwacją, budową i projektowaniem organów piszczałkowych.

Po wykładach odbyła się dyskusja, w której wzięli udział prelegenci oraz ks. prof. Pawlak. Panel poprowadził prof. Gembalski. Wiele miejsca poświęcono rozważaniom dotyczącym służebnej roli muzyki w liturgii i tych wszystkich, którzy się muzyką liturgiczną zajmują.

Dzień poświęcony muzyce organowej zakończył się koncertem w kościele Opatrzności Bożej w Katowicach-Zawodziu. Dzieła dawne i własne improwizacje wykonywał jeden z najwybitniejszych polskich wirtuozów organowych — prof. Julian Gembalski.

Drugi dzień kongresu poświęcony był muzyce wokalne. Pierwszy wykład, zatytułowany *Związek słowa i melodii w kompozycjach gregoriańskich klasycznego repertuaru officjum i Mszy św.*, wygłosił ks. dr hab. Robert Bernagiewicz z Instytutu Muzykologii KUL. Gość z Lublina przypomniał korzenie podstawowego idiomu liturgii, jakim był i jest chorał gregoriański. Ukazał również, iż słowo i melodia są ze sobą nierozzerwalnie związane. Kolejny wykład, który wygłosił prof. Stanisław Dąbek z tego samego ośrodka naukowego, dotyczył duchowego aspektu muzyki liturgicznej. Temat: *Muzyka liturgii w kontekście duchowości okresu na przykładzie dziejów Mszy św.* obrazowały ciekawe przykłady muzyczne prezentowane w formie nagrań.

Centralnym momentem kongresowych obrad była celebrowanie Eucharystii, podczas którego wykonano śpiewy gregoriańskie. Mszy św. przewodniczył prezes Sto-

warzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych ks. A. Reginek. Podczas liturgii śpiewała *Schola Cantorum Minorum Chosoviensis* pod dyrekcją Sławomira Witkowskiego, zaś akompaniament liturgiczny wykonał prof. Gembalski.

Sesja popołudniowa obejmowała trzy wykłady oraz dyskusję panelową. Pierwszy wykład, *Schola liturgiczna w życiu parafii*, wygłosił ks. dr Grzegorz Poźniak z Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. Prelegent ukazał wielką potrzebę prowadzenia scholi rozumianej jako szkoła. Przetawił też możliwości wynikające z funkcji kantora (potrzeba jej powołania i kształcenia analogicznie do posługi organistów).

Drugi wykład, *Znaczenie techniki wokalne, emisji i dykcji w kształceniu kantorów liturgicznych i zespołów wokalnych*, wygłosiła dr Elżbieta Grodzka-Łopuszyńska. W toku rozważań ukazała zależności, którymi rządzi się muzyka wokalna. Jedno z takich prawideł (naśladowanie) wyrażono w prostym stwierdzeniu: „Tak jak śpiewa prowadzący śpiew, tak śpiewają inni”. Trzeci wykład, przygotowany przez mgra Stanisława Kosza, był zatytułowany *Zastosowanie sakralnych dzieł literatury muzycznej we współczesnej liturgii*. Wykład połączony był z prezentacją nagrań.

Po wykładach uczestnicy kongresu mieli możliwość wyboru i uczestnictwa w pracach jednej z trzech grup panelowych (1. *Chór we współczesnej liturgii*, 2. *Kantor i schola*, 3. *Kryteria doboru repertuaru muzyczno-liturgicznego*). Wyniki dyskusji przedstawili relatorzy, zaś obrady podsumował ks. dr hab. Antoni Reginek. Zachęcił on uczestników kongresu do wykorzystania zdobytej wiedzy i przekazywania jej jako „zdrowego zaczynu”.

Drugi dzień kongresowy zakończył koncert muzyki wokalne w kościele św. Apostołów Piotra i Pawła w Katowicach. Wykonawcami były chóry nagrodzone w ramach Festiwalu Pieśni Maryjnej *Magnificat: Słowiczek z Katowic-Kostuchny i Santarello z Katowic*.

Trzeci dzień kongresowy, zgodnie z intencją listu pasterskiego o muzyce liturgicznej księdza arcybiskupa przeżywano jako Dzień Muzyki Liturgicznej w Archidiecezji Katowickiej. Koncerty i prezentacje muzyczne odbyły się m.in. w: Chorzowie, Żorach-Kleszczówce, Dąbrówce Małej, Niewiadomiu, Moszczenicy, katedrze Chrystusa Króla, Panewnikach, Domu Prowincjalnym Sióstr Służebniczek oraz Bazylice Ojców Franciszkanów.

Wydaje się, iż dostrzegalne już dzisiaj owoce kongresu, a także perspektywy dalszej pracy nad muzyczną kulturą religijną mogą motywować do pozytywnego działania. Mogą być twórczą inspiracją dla wszystkich muzyków kościelnych na dalsze lata: aż po kolejny kongres (np. za pięć lat), czy jubileusz stulecia Kościoła katowickiego w 2025 r.